

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КІРОВОГРАДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Серія:
Філологічні науки
(мовознавство)

Випуск 136

Кіровоград – 2015

ББК 81.2(3)

Н 34

Наукові записки. – Випуск 136. – Серія: Філологічні науки (мовознавство) –
Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – 592 с.

До Наукових записок увійшли статті, присвячені дослідженню актуальних питань теорії та практики перекладу, прикладної лінгвістики, граматики і методичних аспектів підготовки сучасного вчителя іноземних мов та перекладача.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, студентів факультетів іноземних мов.

Друкується за ухвалою вченої ради Кіровоградського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
(протокол № 7 від 26.12.2014 року).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

1. Олег Семенюк	– доктор філологічних наук, професор
(відповідальний редактор).
2. Григорій Клочек	– доктор філологічних наук, професор.
3. Болеслав Кучинський	– кандидат філологічних наук, професор.
4. Василь Лучик	– доктор філологічних наук, професор.
5. Володимир Манакін	– доктор філологічних наук, професор.
6. Василь Марко	– доктор філологічних наук, професор.
7. Володимир Панченко	– доктор філологічних наук, професор.
8. Валентина Паращук	– кандидат філологічних наук, професор.
9. Василь Ожоган	– доктор філологічних наук, професор.
10. Олег Поляруш	– кандидат філологічних наук, професор.
11. Олена Семенець	– доктор філологічних наук, професор.
12. Олександр Білоус	– кандидат філологічних наук, професор
(відповідальний за випуск).

Статті подано в авторській редакції.

**© Кіровоградський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка, 2015**

«Страх» и на 47 % для концепта «Вера в победу» соответственно) объясняется исторической и географической близостью украинского и русского языков и значительными отличиями в грамматическом и синтаксическом строе украинского и английского языков. Тот факт, что от 50 до 74% номинантов обоих субконцептов были переведены адекватно с точки зрения плана содержания как на русский, так и на английский языки, свидетельствует об универсальности данных эмоций в языковых картинах мира различных стран. Мы считаем, что подобный анализ в перспективе позволит не только более точно и адекватно передавать объем информации, содержащийся в тексте-оригинале, при его переводе на иностранные языки, но и поможет в создании алгоритма осуществления наиболее подходящего выбора выразительных средств, способных в полной мере передать замысел автора художественного произведения.

БИБЛІОГРАФІЯ

1. Гарусова Е. В. «Адекватность» и «эквивалентность» в лингвокультурологических теориях перевода // Вестник Тверского государственного университета. / Е. В. Гарусова – 2009. - № 25. – С. 3–15.
 2. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). / В. Н. Комиссаров. - М. : Высш. шк., 1990. - 253 с.
 3. Рецкер Я. И. Перевод и переводческая практика. / Я. И. Рецкер. – М. : Международные отношения, 1974. – 216 с.
 4. Смирнов А. А. Тезисы к докладу А.А. Смирнова. Задачи и средства художественного перевода. – М.: Радуга, 1935. – 33 с.
 5. Швейцер А. Д. Теория перевода (статус, проблемы, аспекты). / А. Д. Швейцер. - М. : Наука, 1988. – 216 с.
- #### ДЖЕРЕЛА ІЛІСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ
6. Гончар О. Знаменосці: трилогія [авторизований переклад з українського Л. Шапіро]. – Москва: Известия, 1966. – 443 с.
 7. Гончар О. Людина і зброя. Циклон: [романи]. – Київ: Дніпро, 1974. – 607 с.
 8. Гончар О. Человек и оружие [роман]; [авторизований переклад з українського М. Алексеєва и И. Карабутенко]. – Москва: Известия, 1966. – 302 с.
 9. Гончар О.Т. Прапороносці: трилогія. – К.: Дніпро, 1981. – 471 с.
 10. Gonchar A. Standard-bearers: a novel [translated by N. Joche]. – Moscow: Foreign Language Publishing House, 1948. – 332 p.
 11. Gonchar O. Man and Arms: [a novel]; [translated from the Ukrainian by Anatolii Bilenko]. - Kiev: Dnipro Publishers, 1985. – 364 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Сергей Романюк – старший преподаватель кафедры английского языка и перевода Мариупольского государственного университета.

Научные интересы: компьютерная лингвистика, лингвокультурные и социокультурные проблемы перевода.

Людмила Петрашина – ассистент кафедры английского языка и перевода Мариупольского государственного университета.

Научные интересы: когнитивная лингвистика, лингвокультурные и социокультурные проблемы перевода.

УДК 81'255.4'28:81'373(045)

ВІДТВОРЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ АНОМАЛІЙ ДІАЛЕКТНОГО МОВЛЕННЯ ПЕРСОНАЖІВ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ ТВОРУ МАРКА ТВЕНА «ПРИГОДИ ГЕКЛЬБЕРРІ ФІННА»

Ірина СТРУК (Київ, Україна)

У статті розглядаються способи відтворення у перекладі лексичних аномалій діалектного мовлення. Дослідження виконано на матеріалі українських множинних перекладів роману американського письменника М. Твена «Пригоди Гекльберрі Фінна».

Ключові слова: діалект, аномалія, лексичний аспект, мовлення героїв.

The article deals with the problems of rendering the dialect speech. The research has been made on the basis of the multiple Ukrainian translations of Mark Twain's novel Adventures of Huckleberry Finn.

Keywords: dialect, anomaly, lexical aspect, character's speech.

Однією з проблем перекладу художнього дискурсу є відтворення особливостей персонажного мовлення, адекватне відтворення мовного портрету персонажа [1: 11].

Актуальність теми зумовлена тенденціями сучасної перекладознавчої науки до вивчення елементів діалектного мовлення і пошуків їх адекватного відтворення у перекладі, а також –

малодослідженістю аспекту розмежування мови героїв та їхнього відтворення у друготворі. Мета статті: розглянути особливості відтворення лексичних відхилень від норми у творі М. Твена «Пригоди Гекльберрі Фінна».

Відтворення мовлення героїв твору вимагає від перекладача творчої та професійної майстерності, адже зміщення образів персонажів здатне позбавити текст оригіналу першочергово закладеного ідейного замислу автора. Завдання розвідки: розпізнати і виділити лексичні аномалії діалектного мовлення окремого героя, а також проаналізувати шляхи їхнього відтворення в українських перекладах.

Вирішення деяких питань щодо відтворення діалектного мовлення запропоновано у працях М. К. Грабовського, С. І. Влахова, М. М. Любімова, Н. В. Немцової, В. Д. Радчука, О. В. Ребрія та ін.

Суттєвий внесок у теорію перекладознавства, зокрема, пропозицією облігаторного розподілу та відтворення аномального мовлення героїв художнього твору, здійснено такими дослідниками: В. С. Виноградов [2: 85-90], В. Н. Комісаров [3: 216], Л. Березовський [5: 80], В. Альшіна [4: 139-141].

Вагомими для нашої розвідки є результати дослідження російського дослідника В. С. Виноградова згідно яких діалектне мовлення відтворюється загально відомою літературною мовою, а втрачена інформація, пов'язана з мовною характеристикою героя компенсується якою-небудь іншою мовною одиницею у межах вузького або широкого контексту [2: 85]. Окремо В. С. Виноградов наголошує, що вдалим для відтворення мовної характеристики персонажа є не територіальний діалект, а окремі елементи розмовної мови, адже, на думку дослідника, саме просторіччя здатне відтворити соціальний статус окремого героя [2: 90].

Прослідкувавши за лейтмотивом наукової розвідки дослідника, розуміємо, що навіть якщо перекладач не ставить собі за мету максимально точно відтворити аномалію діалектного мовлення, він принаймні мусить викликати у читача припущення, уявлення та стереотипи про носіїв конкретного діалекту. З огляду на це виникає потреба перейти до головного завдання нашого дослідження – проаналізувати шляхи відтворення лексичних аномалій діалектного мовлення у мові окремого героя, попередньо розглянувши особливості їх використання у першотворі.

Із проаналізованого твору методом суцільної вибірки було зареєстровано 538 прикладів лексичних аномалій діалектного мовлення.

Гекльберрі Фінн – юний, безпритульний хлопчик, котрий негативно ставитися до схвалених у суспільстві норм поведінки, цінує своє безтурботне життя, не переймається питанням про освіту, як результат його мовлення встелене граматичними та лексичними аномаліями.

До основних лексичних відхилень від норми, використаних у мові Гека належать:

1. контракція слів: «**Gimme** a pencil and a piece of paper [9: 132]»;
2. вживання повторів: «...it **kept** coming, and **kept** changing its place, and I **kept** answering... [9: 58]»;
3. вживання ад'єктивів *considerable* і *powerful* замість адвербіумів: «If he didn't shut it up **powerful** quick he'd lose a lie every time [9: 109]»;
4. вживання неологізованих лексичних одиниць: «...a white to make a body's flesh crawl – a **tree-toad white**, a **fish-belly white** [9: 15]»;
5. конвертація іменника у дієслово: «So Jim and me set to **majestyng** him... [9: 88]»;
6. вживання адвербіумів *considerable*, *mighty*, *nation* у секундарному значенні: «I beat it and hacked it **considerable** a-doing it [9: 25]». – «It was **mighty** cool and shady in the deep woods... [9: 37]». – «...it was a most **nation** tough job [9: 181]»;
7. зумисно-неправильне написання слів: «**preforeordination** / *predestination* [9: 78]», «**dangerosome** / *dangerous* [9: 92]», «**yellocution** / *elocution* [9: 145]», «**nobosdy** / *nobody* [9: 157]»;
8. Написання окремих складених слів через дефіс: «**what's-his-name** [9: 20]», «**mud-turkles** [9: 33]», «**awning-post** [9: 99]», «**sure-enough** [9: 104]», «**fishing-worm**... [9: 175]».

Головним засобом характеристики мовлення Гека є присутня у його вимові діалектність, котра покликана відтворити образ неосвіченого проте кмітливого, веселого і доброго юнака. У творі «Пригоди Гекльберрі Фінна» мовлення Гека представлене 316 лексичними відхиленнями від норми.

Особливості відтворення мовлення головного героя в україномовних перекладах характеризуються:

1. вживанням літературної мови: «*Незабаром здаля почувлися постріли рушниці. Натовп, очевидно, одразу протверезів* (І. Базилянська) [8: 380]»;
2. вживанням застарілої лексики: «*Аж раптом Шерберн вийшов на дашок свого маленького танку, тримаючи у руці дубельтівку* (І. Стешенко) [6: 352]»;
3. вживанням демінутивних суфіксів: «*Пані та панночки всі писані красуні, справжнісінькі королеви* (В. Левицька) [7]»;
4. вживанням лайливої лексики: «*І взагалі всі вони – лайно!* (І. Базилянська) [8: 392]»;
5. зумисно-неправильним написанням слів: «*кумедія / комедія* (І. Стешенко) [6: 344]», «*парасолик / парасолька* (І. Стешенко) [6: 354]», «*стригань/стариган* (І. Базилянська) [8: 400]»;
6. вживанням підсилюючої частки: «*Я кайлом же і відкопаю того негра, чи пак кавуна, чи книжку з недільної школи* (І. Стешенко) [6: 449]»;
7. вживанням діалектної лексики: «*...як тільки вони викинули перше колінце, уся публіка накинулася на них і витурила тришия* (І. Базилянська) [8: 447]»;
8. вживанням розмовних прислівників: «*...він швидко вивчив її напам'ять і так торохтів – любо-мило послухати* (І. Стешенко) [6: 344]»;
9. вживанням вигуків: «*Ох, думаю, як би мені не вклепатися знов* (І. Базилянська) [8: 459]»;

Усі перекладачі при відтворення лексичних аномалій діалектного мовлення персонажа перевагу надають діалектній лексиці та літературній мові, різниця полягає лише у більшому чи меншому їх застосуванні у друготворі.

Найбільшу кількість вживання діалектної лексики зафіксовано у перекладах І. Стешенко – 28%, мінімальну у перекладах Левицької – 18%. Найменша кількість вживання літературної мови становить 8% (переклад І. Стешенко), максимальна – 13% (переклад І. Базилянської). Синусоїдне коливання у перекладах діалектної та літературної лексики не може свідчити про адекватне відтворення лексичних аномалій мовлення Гека. Варто відмітити, що доречною тактикою відтворення мовлення героя нам видається неправильне написання слів, що, однак, характеризується малим процентом використання – 1%, здебільшого була відмічена у перекладах І. Базилянської. Ось приклад: «*Sudden as winking the ornery old cretur went an to smash...*[9: 114]. – «*Ніхто і змигнути не встиг, як негідник стригань зовсім розкис...*(І. Базилянська) [8: 400]».

Джім – чорношкірий чоловік середнього віку, раб втікач, за характером добродушний і простий, разом з Геком головний герой роману «Пригоди Гекльберрі Фінна». Аналіз мови персонажа дозволив виділити такі лексичні відхилення від норми:

1. додавання закінчення -у: «*looky* [8: 32]», «*indeedy* [9: 31]»;
2. вживання слова *gwyne* замість *going*: «*...it's a sign dat you's a gwyne to be rich* [9: 34]»;
3. вживання фрази *by and by* у якості адвербіуму: «*You's gwyne to marry he po' one fust en de rich one by en by* [9: 15]»;
4. контракція слів: «*No, sah, gimme g'yarther-snakes, 'f I's got to have 'm, but doan' gimme to rats* [9: 182]»;
5. неправильне написання слів: «*gashly/ghastly* [9: 37]», «*coase comb/ coarse comb*», ...[9: 182]», «*biler-factory/boiler factory* [9: 56]»;
6. заміщення адвербіумів ад'ективами особливо з *considerable (considable)* у розумінні *very*, або *very much*: «*...dey wuz a nigger trader roun' de place considable lately* [9: 15]»;
7. вживання адвербіумів *mighty* та *nation* у секундарному значенні: «*...it's mighty hard* [9: 110]». – «*Well, I had a notion I could lan' mos' anywhers* [9: 33]». Мовлення Джіма оздоблене лексичними аномаліями діалектного мовлення, котрі покликані відтворити образ неосвіченої

людини. У мовленні чорношкірого раба використано 147 лексичних відхилень від норми. Українські перекладачі для відтворення мовлення Джіма використовують:

1. демінутиви: «*Ой лишенько, недоленько тяжка!* (І. Стешенко) [6: 361]»;
2. вигуки: «*Ох, який же я радий, що ти повернувся, голубе мій!* (І. Стешенко) [6: 322]»;
3. діалектну лексику: «*Наш завжди п'яний, як чіп, та й герцог задніх не пасе* (В. Левицька) [7]»;
4. частки: «*Слухай-но, хлопче, тут щось не тее, їй-богу, щось не тее!* (І. Стешенко) [6: 292]»;
5. літературну лексику: «*У човнах сиділо панство, всі вони пливли дивитися на те місце* (І. Базилянська) [8: 281]»;
6. контактний повтор: «*...боятися я не боявся: я знав, що вдова зі старою господинею відразу після сніданку підуть на молитовні збори* (І. Стешенко) [6: 281]»;
7. спонукальну частку: «*Послухай-но, Геку, а кого ж це вбили в тій халупці...* (І. Базилянська) [8: 280]».

Відтворення мовлення Джіма українською мовою переважно характеризується використанням діалектної лексики, літературної мови та часток. Мінімальне вживання діалектної лексики становить 7% (переклад В. Левицької), максимальне – 20% (переклад І. Стешенко). Літературна мова переважно була вжита І. Базилянською, що складає 7% від загальної кількості лексичних відхилень від норми, мінімальне її використання зафіксовано у перекладах В. Левицької – 5%. В українських перекладах вживання частки становить відповідно 14% (переклад І. Стешенко) та 5% (переклад І. Базилянської). Одержані результати викликають сумнів адекватності відтворення мовлення головного героя, адже образ персонажа, а саме його соціальний статус та душевний стан викликає двоякі уявлення в уяві сприймача: Джім постає у ролі простуватого чоловіка, котрий, однак, може похвалитися високим рівнем освіченості.

Том. Лексичні аномалії діалектного мовлення у мові Тома характеризуються такими особливостями:

1. контракція слів: «*Gimme a case-knife* [9: 172]»;
2. вживання повторів: «*Well, then, let it go, let it go ...* [9: 182]»;
3. вживання ад'єктиву *mighty* у значенні *really, real, very*, або *very much*: «*I'd feel mighty shaky...* [9: 155]»;
4. додавання закінчення *-y*: «*looky* [9: 157]»;
5. вживання застарілої лексики: «*Then art thou indeed that famous outlaw? Right gladly will I spute with thee the passes of the merry wood. Have at thee!* [9: 61]»;
6. вживання діалектної лексики: «*Smouch three...* [9: 170]»;
7. неправильне написання слів: «*mullen/mullein* [9: 183]», «*nonnamous/anonymous* [9: 185]», «*religion/religion* [9: 187]»;
8. написання окремих слів через дефіс: «*ash-hopper* [9: 162]», «*bed-leg* [9: 166]», «*old-maidy* [9: 166]», «*hickry-bark* [9: 168]»;
9. вживання адвербіуму *considerable* у секундарному значенні: «*Why, Huck, s'pose it IS considerble trouble?* [9: 179]»;

Мовлення Тома у оригіналі є правильним та грамотним, а окремі лексичні аномалії навмисне уводяться автором для створення ефекту ширості, відкритості та дитячої наївності героя. В українських перекладах для відтворення лексичних відхилень від норми у мові Тома перекладачі переважно використовують:

1. демінутиви: «*Я попросив гарненько...* (І. Базилянська) [8: 467]»;
2. діалектну лексику: «*...коли помітять щось підозріле, то таку катавасію здіймуть, що й подумати страшно* (І. Стешенко) [6: 472]»;
3. частки: «*А кому то ти несеш оцю їжу?* (І. Стешенко) [6: 440]»;
4. літературну мову: «*Дайте мені це ганчір'я, я й сам зумію це зробити* (І. Базилянська) [8: 477]».

У друготворі перекладачі весь час намагаються наситити образ Тома українською говіркою. Максимальне вживання діалектної лексики – 31%, (переклад І. Стешенко), мінімальне – 11% (переклад І. Базилянської). Літературна мова займає міцну позицію у

перекладах В. Левицької та І. Базилянської – 20%, у перекладі І. Стешенко – 17%. Українські переклади щиро насичені анормативним українським просторіччям, не можуть слугувати адекватною характеристикою образу героя закладеного у першочерговому варіанті автором.

Король і Герцог. Іншими героями твору є Король і Герцог. Ці персонажі – хитрі злодії уміють видавати себе за освічених людей, як результат мовлення варіюється від розмовної до літературної мови. У першотворі мовлення цих персонажів характеризується такими лексичними відхиленнями від норми:

1. вживання повторів: «*Trouble has done it, Bilgewater, trouble has done it; trouble has brung these gray hairs...* [9: 88]»;

2. недоречне або неправильне вживання слів: «*Bilgewater/Bridgewater* [9: 145]», «*Looy the Seventeen/Louis the Seventeenth* [9: 88]», «*Mary Antonette/Marie Antoinette* [9: 88]», «*obsequies/orgies* [9: 118]»;

3. вживання слів і виразів у другорядному значенні, особливо з *nation* та *mighty* у розумінні *very*, або *very much*: «*I'm nation sorry for you...* [9: 87]», «*That's mighty good! – and mighty ingenious...* [9: 137]»;

4. невірне написання слів або виразів: «*kin* або *k'n/can* [9: 139]», *h-yer/here* [9: 117]»;

5. вживання контрагованих слів: «*Leggo the boy...* [9: 144]».

6. вживання неологізованих лексичних одиниць: «*G'long to bed, and don't you deffersit me to more deffersits, long's you live!* [9: 146]»;

7. додавання закінчення -у: «*looky* [9: 145]».

Особливості відтворення лексичних аномалій діалектного мовлення Короля та Герцога в україномовних перекладах характеризуються:

1. вживанням вигуків: «*Ха! Ех, і гладко ж брешуть соколики!* (І. Стешенко) [6: 401]»;

2. вживанням літературної мови: «...я, звісно, в жодному разі не перешикоджав би відвертому, чесному та докладному з'ясуванню цієї прикрої справи (І. Стешенко) [6: 403]»;

3. вживанням діалектної лексики: «...вони вам боком вилізуть! (В. Левицька) [7]»;

4. вживанням демінутивних суфіксів: «...доведеться перебути на цьому бісовому плоті ще довгенько (І. Базилянська) [8: 332]».

У першотворі М. Твен чітко добирає лексичні відхилення від норми, з метою розмежування ситуацій справжності та нещирості героїв. В українських перекладах ця межа є частково збереженою, адже синусоїдне коливання літературної мови та діалектної лексики зафіксовано у кожному друготворі. Максимальне використання діалектної лексики спостерігаємо у роботах І. Стешенко та І. Базилянської – 25%, мінімальне – 22% (переклад В. Левицької). Діалектна лексика переважно знайшла своє місце у перекладах І. Стешенко – 13%, мінімальне її використання спостерігаємо у роботах І. Базилянської та В. Левицької – 7%. Принагідно, варто відмітити, що межі коливання мовлення Герцога і Короля створюють в уяві читачів правильне уявлення про героїв, а, відтак, спробу перекладачів, попри надмірність у використанні літературної мови, можна вважати успішною.

Таким чином, аналіз перекладацьких рішень перекладачів при перекладі мовлення головних та другорядних героїв твору свідчить про те, що перекладачі, передаючи образ окремого персонажа, ігнорують авторську техніку, зокрема використовують літературну мову або насичують мовлення персонажів діалектизмами, руйнуючи задум автора про індивідуальність мовлення зображуваних образів.

Для коректного статистичного опрацювання проведеного аналізу та підтвердження зроблених висновків пропонуємо прослідкувати за межею відтворення мовлення головних героїв твору: Гека та Джіма, з огляду на їх першочергову різницю у мовленні, соціальному статусі та способі життя.

Як приклад представимо на рис.1 характер відтворення лексичних аномалій мовлення Гека та Джіма в українських перекладах твору «Пригоди Гекльберрі Фінна» у виконанні І. Стешенко (1990), В. Левицької (2009) та І. Базилянської (2013):

	Гек (Д)	Джим (Д)	Гек (Л)	Джим (Л)
І. Стешенко	28	20	8	6
В. Левицька	18	7	10	5

І. Базилянська	19	13	13	7

Рис. 1. Межі відтворення мовлення Гека і Джіма

Гістограма відтворення мовлення головних героїв з урахуванням частотності вживання діалектної лексики (Д) та літературної мови (Л), віддзеркалює нівелювання перекладачами ідейного замислу автора, що, власне, стало причиною небажаної конвергентної схожості цілком різних персонажів. У мові Гека зафіксована така частотність вживання діалектної лексики та літературної мови: 28% і 8% (переклад І. Стешенко), 18% і 10% (переклад В. Левицької) та 19% і 13% (переклад І. Базилянської). У мові Джіма спостерігаємо – 20% і 6% (переклад І. Стешенко), 7% і 5% (переклад В. Левицької) та відповідно 13% і 7% (переклад І. Базилянської) випадків вживання діалектної лексики та літературної мови. Незначну похибку процентного відхилення коментуємо різною кількістю вжитих автором лексичних аномалій діалектного мовлення у мові окремого героя: мовлення Гека складає 59% від усіх лексичних відхилень від норми представлених у творі «Пригоди Гекльберрі Фінна», мовлення Джіма – 27%.

Несанкціоноване знищення авторських імплікацій дозволимо собі прокоментувати надмірним вживанням просторіччя. Усі перекладачі продемонстрували вправне користування діалектним мовленням у рамках своєї культури. Проте, ми погоджуємося на тому, що почуття міри не повинно зраджувати перекладачеві, коли він хоче відтворити мовну аномалію. Адже, намагання зберегти риси діалектного мовлення у друготворі викликало небажане явище: замість розмежування мовлення героїв з урахуванням їх освіти, способу життя і соціального статусу перекладачі ввівши у текст елементи діалекту української мови приміряли на них однаковий образ – українського простолюдина з середньою освітою. Вкраплені поодинокими елементами у мову персонажів, ці пристосовані одиниці діалектного мовлення могли б розкодувати образи героїв закладеного у першочерговому варіанті автором, проте відтворені цілими масивами, вони не отримують належного розмежування, а так спостерігаємо злиття меж між мовленням героїв твору оригіналу і твору перекладу. Вважаємо, що іноді досить відтворити діалект однією лексичною одиницею.

Отже, проаналізувавши лексичні аномалії діалектного мовлення персонажів твору «Пригоди Гекльберрі Фінна», доходимо висновку, що відтворення мови окремого героя відбувається за допомогою вживання літературної мови, діалектної лексики, часток, вигуків, демінутивів, розмовних адвербіумів, зумисно-неправильного написання слів, лайливої та застарілої лексики. Однак, попри багатство вживаних мовних деталей перекладачам частково вдається відтворити лише образи Короля та Герцога; типаж інших персонажів твенівського роману залишається для читача прозорим та гомогенним, яскравим прикладом цього послугував проведений порівняльний аналіз лексичних відхилень від норми представлених у мові головних героїв твору: Гека і Джіма. Враховуючи специфіку нашого дослідження вважаємо за доречне провести доперекладацький аналіз способів відтворення фонографічних аномалій діалектного мовлення персонажів та відтворення цих особливостей у перекладах.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Андрієнко Т. П. Стратегії відтворення іншомовних елементів у мовленні персонажів художнього твору / Т. П. Андрієнко. // Філологічні трактати. – 2012. – Т. 4, № 1. – С. 11-16.
2. Виноградов В. С. Введение в переводоведение / В. С. Виноградов. – М. : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001, – 224 с.
3. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В. Н. Комиссаров. – М. : Высшая школа, 1990. – 253 с.
4. Alsina V. The Translation of Social Variation in Narrative Dialogue. Translation of Fictive Dialogue / V. Alsina. – New York : Rodopi, 2012. – P. 137-154.
5. Berezowski L. Dialect in Translation / L. Berezowski. – Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1997. – 152 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Твен М. Пригоди Тома Сойера. Пригоди Гекльберрі Фінна / М. Твен ; [пер. з англ. І. Стешенко, В. Митрофанова]. – К. : Веселка, 1990. – 496 с.
2. Твен М. Пригоди Гекльберрі Фінна / М. Твен ; [пер. з англ. В. Левицької]. – К. : Країна Мрій, 2009. – 368 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bookz.ru/authors/tven-mark/prigodi-_259/1-prigodi-_259.html

3. Твен М. Пригоди Тома Соєра. Пригоди Гекльберрі Фінна / М. Твен ; [пер. з англ. І. Базилянської]. – Х. : Школа, 2013. – 544 с.
4. Twain M. The adventures of Huckleberry Finn / M. Twain ; [edited by J. Manis]. – PA. : The Pennsylvania State University, 1998. – 204 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ірина Струк – аспірантка кафедри англійської філології і перекладу Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (м. Київ).

Наукові інтереси: теоретичні та практичні аспекти перекладу діалектизмів, міжкультурні проблеми перекладу, культура і мова, етнолінгвістика та лінгвокультурологія.

УДК 81'25:808.2

ВОЛОДИМИР МИТРОФАНОВ – РЕДАКТОР ПЕРЕКЛАДНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (МОВНОСТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ РЕДАГУВАННЯ)

Альона ТРИГУБ (Київ, Україна)

У статті висвітлено головні принципи редакторської діяльності В. Митрофанова, що спрямовані перш за все на підтримання ідейно-змістових та мовностилістичних зв'язків першотвору з перекладом. Особливу увагу приділено порівняльному аналізу рукописів перекладачів із редакторськими правками В. Митрофанова.

Ключові слова: редакторська правка, мовностилістичні питання, лексичні та фразеологічні помилки, морфологічні та синтаксичні засоби.

The article deals with the basic principles of translation editing strategies by Volodymyr Mytrofanov that are mainly aimed at maintaining ideological and conceptual, and linguostylistic links of the original text with its translation. Special attention is paid to the comparative analysis of the translators' manuscripts and editorial revisions by Volodymyr Mytrofanov.

Keywords: editorial revisions, linguostylistic issues, lexical and phraseological errors, morphological and syntactical means.

Постановка проблеми. Досвідчений редактор ніколи не стане накидати своїх уподобань перекладачеві, що дотримується інших, ніж він сам, творчих засад. Редакторів перекладного твору завжди слід побачити оригінал очима перекладача, відчуті в кожному конкретному випадку його думки і лише тоді, якщо виникають ті чи інші об'єктивні сумніви або заперечення, погодити їх з перекладачем, залишивши метод грубого “оперативного” втручання в текст лише для перекладів некваліфікованих, автори яких просто неспроможні на щось більше.

Мета статті полягає в розкритті особливостей творчого методу редактора перекладного твору шляхом аналізу мовностилістичного аспекту редакторських правок, що тісно пов'язані з правками перекладацькими.

Аналіз останніх досліджень з мовностилістичних засад, форм та методів редакторської роботи [1: 115-133; 2; 5] свідчить про те, що дане питання ще далеко не вичерпало своєї проблематики, оскільки сучасні тенденції, що пов'язані з проблемами редагування перекладної літератури, потребують творчого засвоєння саме уроків вітчизняної школи перекладознавства і редакторської майстерності, розширення й поглиблення їх досягнень.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах тоталітарного суспільства процес редагування, у тому числі й перекладів, однозначно тлумачився як складова відповідальної партійно-ідеологічної роботи. Сутність редакторської праці полягала переважно у дотриманні літературних вимог у роботі над рукописами. Творчі та організаційні аспекти редагування або недооцінювалися, або просто ігнорувалися, оскільки в основу редакторської праці було покладене суворе дотримання наявних для видавничих працівників інструкцій, принципу однаковості в редагуванні текстів, мовних правил, радянських стандартів, які все активніше стали запроваджуватися у видавничу практику [5: 347]. За таких умов суцільного ідеологічного і партійного контролю художній переклад ставав важливим чинником літературного, культурного та національного самоствердження українського народу. Саме українській нації, яка на той час відчувала на собі стан «культурної цензури», де національне слово не могло існувати як вільний вияв думки, Володимир Митрофанов подарував повноту мови з усіма міфологічними, культурними та історичними конотаціями.